

Ik ben niemand

Mijn levensverhaal is zo bizar dat anderen het soms niet kunnen geloven. Ik ben een immigrant, ik kom uit Pakistan. De eerste jaren van mijn leven ben ik opgegroeid tussen vrouwen, in een klein Pakistaans dorp. Ik speelde met de kinderen op het erf, we waren tevreden met de steentjes, het zand en lege blikjes als speelgoed. Vroeg in de ochtend ging ik met mijn moeder naar het land. Ik hielp haar bij het plukken van katoen en suikerriet. Daarna molken we de buffels en de geit. Van koeienvlaaien maakten we grote plakken die we in de zon lieten drogen. We aten met z'n allen, ook met mijn tantes die bij ons op het erf woonden. Ik bracht veel tijd door met mijn oma, de moeder van mijn vader. Ik voelde me geborgen met zoveel familie om me heen. We waren arm, maar voor mij was het leven zorgeloos. Mijn vader miste ik niet echt.

Hij was naar Europa afgereisd om geld te verdienen. Hij had werk gevonden in Nederland en had mijn moeder be-

loofd dat hij ons zo snel mogelijk zou laten overkomen. Ik kende hem nauwelijks, hij kwam ons in drie jaar tijd één keer opzoeken – in die periode is mijn zusje Yasmin verwekt.

Toen ik vier jaar was, vertrokken we naar Nederland. Mijn grote zussen Zahida en Ayesha waren toen respectievelijk elf en zeven jaar, Yasmin was nog een baby. Ik vond het spannend om op reis te gaan. We zouden voor het eerst met het vliegtuig gaan en mijn moeder stelde ons vertrek voor als iets feestelijks. Ze zei: ‘Nu gaan we naar je vader en worden we weer compleet.’ Mijn oma huilde tranen met tuiten toen we afscheid namen, ze wilde mijn handje niet loslaten. Ik besepte niet dat ik voorgoed wegging, daarvoor was ik te klein.

Op Schiphol stond mijn vader ons met een complete delegatie op te wachten – het bedrijf waar hij toen werkte had een inzamelingsactie gehouden. Het ontvangstcomité verwelkomde ons, er waren fotografen, de krant was er. Ik vond het eng, al die mensen en die flitslichten.

Mijn vader omhelsde ons voor de camera. Hij was in mijn ogen heel groot en hij keek nors. Er is nog een foto van die dag waarop mijn vader mij op de arm heeft. We werden met drie auto’s naar Rijswijk gebracht en daar kreeg mijn vader een grote, gouden sleutel aangeboden. Het bleek dat zijn werkgever een flat voor ons had gehuurd, geheel gestoffeerd en ingericht. Bedden, een bank, een tafel, stoelen, kookgerei: de inrichting was compleet. De kasten hingen zelfs vol met Nederlandse kleren.

De buurvrouwen kwamen op bezoek om kennis te maken; ze serveerden koffie en koekjes. Het huis was vol mensen en er hing een feestelijke sfeer. Maar toen ze waren vertrokken en wij alleen met mijn vader achterbleven, sloeg de

stemming om. Mijn zussen en ik moesten van hem op de bank gaan zitten. Mijn moeder stond er stilletjes bij. Hij nam ons kritisch op en begon tegen ons te preken. Hij zei dat hij dag en nacht had gewerkt voor zijn gezin, dat we dankzij hem nu in zo’n mooie flat mochten wonen. Eén zin bleef hij maar herhalen: ‘Jullie moeten dankbaar zijn.’

Zahida, Ayesha en ik keken nieuwsgierig naar hem. Wie was die vreemde man? Tot onze schrik werd hij boos. Hij vond ons brutaal en snauwde: ‘Hoe durf je mij in de ogen te kijken? Kijk naar de grond!’

Ik wist niet wat me overkwam; in Pakistan had ik niet geleerd om nederig te zijn, want mijn vader was altijd afwezig. Zodra ik met mijn moeder alleen was, vroeg ik: ‘Waarom doet die meneer zo? Ik vind hem niet aardig.’

Mijn vader legde ons vanaf dag één regels op. Hij maakte ons duidelijk dat ons oude leven in Pakistan voorgoed voorbij was. ‘Jullie wonen en leven nu in dit land. Nederland is je thuis. Vanaf nu moeten jullie Nederlands spreken, moeten jullie je Nederlands gedragen en Nederlandse kleren dragen.’ We kregen overgooiers en maillots. Mijn zussen en ik waren gewend om wijde Pakistaanse broeken te dragen en het was voor ons een hele toer om zo’n strakke maillot aan te trekken. We moesten vreselijk giechelen tijdens het verkleeden.

Mijn vader was voor ons een vreemde. De sfeer in huis was gespannen, mijn zussen en ik wisten niet goed hoe we ons moesten gedragen. Hij was voortdurend boos op ons, vond dat we geen respect voor hem hadden, dat we brutaal en on-dankbaar waren. Wanneer hij wat tegen me zei en ik per ongeluk opkeek, werd ik streng toegesproken. Volgens mijn

moeder was ik in die tijd een behoorlijk bijdehand kind, ik had snel een weerwoord klaar. Dat maakte mijn vader woedend.

Mijn moeder en hij hadden voortdurend ruzie. Hij verweet haar dat zij ons niet goed had opgevoed. Mijn vader was veel weg, hij sliep bijna nooit thuis. Soms kwam hij vroeg in de ochtend thuis. Als mijn moeder zijn bloeddorlopen ogen zag, vroeg ze natuurlijk waar hij was geweest. Ze merkte dat hij dronk en vond dat vervelend, moslims drinken immers geen alcohol. Ze zei er iets van. Dat maakte mijn vader woedend en hij schreeuwde: 'Wie denk jij dat je bent? Hoe durf je kritiek te leveren? Hoe durf je me zo aan te kijken? Kijk naar de grond!' Ze hoorde hem geen vragen te stellen, dat vond hij niet respectvol. Hij was al die jaren alleen geweest om geld te verdienen voor zijn gezin, hoe durfde ze zo ondankbaar te zijn? Hij werkte dag en nacht, had alles gegeven voor ons; dat was het toneelstuk dat hij in het begin voortdurend opvoerde. Maar uiteindelijk kon hij er niet meer omheen en moest hij de waarheid vertellen: hij had al jaren een Nederlandse vriendin.

Toen de waarheid eenmaal aan het licht was gekomen bracht hij mijn zussen en mij in de weekenden naar zijn vriendin in Scheveningen toe om Nederlands te leren. Mijn moeder vond dat natuurlijk vreselijk, maar ze had niets in te brengen. Wij werden elk weekend gedwongen om haar te verlaten en zij bleef achter met mijn babyzusje Yasmin.

In Scheveningen, in dat onbekende huis bij een kille, afstandelijke vrouw voelden we ons ongelukkig. We begrepen niet waarom we bij onze moeder weg moesten en bij die vreemde vrouw moesten zijn. 'Jullie moeten Nederlands leren en aan Nederlandse gewoonten wennen,' legde mijn va-

der uit. Om zo snel mogelijk de taal onder te knie te krijgen hadden mijn vader en die vrouw bedacht dat wij onderling niet meer Pakistaans mochten praten. Om dat te voorkomen werden we in aparte slaapkamertjes opgesloten. Zodra we bij elkaar waren, mochten we alleen in het Nederlands iets zeggen. Dat konden we toen nog niet, dus uiteindelijk zeiden we niets meer. De vrouw sprak Nederlands en we begrepen niet wat ze tegen ons zei. Ik vond het vreselijk om bij haar te zijn, verzette me elke keer als we weer naar haar toe moesten, maar mijn vader sleurde me zonder pardon aan mijn haren mee.

Ik was bang voor de strenge vrouw. De enige die ik lief vond, was haar zoontje, die me deed denken aan mijn kleine zusje.

In het huis in Scheveningen hingen foto's van mijn vader met die vrouw en het jongetje. Ik begreep niet wat er aan de hand was, maar vertelde wel aan mijn moeder wat ik gezien had.

Zij vroeg net zo lang door over het jongetje tot mijn vader moest vertellen hoe het zat. 'Dat is mijn zoon,' zei hij. Toen bekend werd dat hij een kind had bij een andere vrouw, kregen ze slaande ruzie, vooral omdat mijn vader zijn zoon bij die andere vrouw liet wonen. 'Breng je zoon maar bij mij, dan verzorg ik hem.'

Mijn moeder dacht omdat ze zijn eerste vrouw was, dat zij de plicht had de zoon van mijn vader groot te brengen, ook al was het een kind van een andere vrouw. Zo was ze nou eenmaal opgevoed. Mijn vader werd zo kwaad dat hij mijn moeder sloeg waar mijn zussen en ik bij waren. Hij schopte en mepte haar door de kamer, was de controle totaal kwijt. Doodsbang keken we toe.

Toen mijn vader zijn geheim eenmaal had prijsgegeven, wilde mijn moeder niet meer dat we naar Scheveningen gingen. Maar zijn wil was wet en dus gingen we. Ik zag de hele week tegen het weekend op en bleef protesteren. Eerst sloeg mijn vader alleen mijn moeder, maar al snel waren mijn zussen en ik ook aan de beurt. Hij ramde elke vorm van verzet eruit. Hij sloeg, hij schopte, gaf me een keiharde draai om mijn oren. Ik mocht niet praten, niets vragen, hem niet aankijken. Vanaf die tijd ging ik stil met hem mee.

Mijn moeder moest van mijn vader Nederlands koken. In het begin probeerde ze nog om er een Pakistaans smaakje aan te geven, maar ook dat mocht niet. Ik had moeite met eten, kon het Nederlandse eten niet binnenhouden. Rodekool, bloemkool met een papje, stukgekookte aardappelen, Hollands brood: ik vond het allemaal zó anders, zó vies.

Bij de vriendin van mijn vader kreeg ik ook elk weekend Hollands eten voorgeschoteld. Tafelen was op z'n zachtst gezegd ongezellig. Praten was verboden en het zwijgen viel me zwaar. Omdat ik niets mocht zeggen en ik de hele tijd in de gaten werd gehouden, stond ik strak van de stress. Van de zenuwen kon ik helemaal niet meer eten. Tijdens de maaltijd raakte ik in paniek, ik wist niet hoe ik het eten naar binnen moest zien te krijgen. Ik speelde ermee, durfde het niet door te slikken en zat eindeloos te kauwen.

Op een dag zaten we weer zwijgend aan tafel. De vriendin van mijn vader zag dat ik zat te treuzelen. Ze begon tegen me te schreeuwen en gaf me een klap tegen mijn hoofd. Ik was zo gespannen dat ik spontaan overgaf aan tafel.

Ik kon er niets aan doen, maar zij dacht dat ik het expres deed. Ze pakte me hardhandig beet, schudde me door elkaar

en dwong me om het overgegeven eten van het tafelkleed terug te lepelen op mijn bord. Toen beval ze me om mijn eigen braaksel op te eten. Ze sloeg me zo hard dat ik wel móést; kokhalzend werkte ik de stinkende brij naar binnen. Mijn zussen waren verstijfd van schrik.

Ik zag tegen elke maaltijd op en deed van alles om maar niet te hoeven eten. Ik maakte ballen van brood in mijn mond en plakte ze achter de centrale verwarming als niemand keek. Wanneer ik een keer niet overgaf maar gewoon traag zat te eten, werd ik naar de wc gestuurd met mijn bord. Daar moest ik net zo lang blijven tot ik het leeg had gegeten. Overstuur staarde ik naar het afgekoelde eten. Ik wist zeker dat het me niet zou lukken. Hoe kwam ik eronderuit? Op een gegeven moment ging een van mijn zussen zogenaamd naar de wc, dan kieperden we het bord eten erin en trokken we snel door. Zo klein als we waren, ontwikkelden we strategieën om te overleven.

'Jullie zijn vies, jullie zijn slecht. Jullie komen uit de goot, hadden we jullie maar daar gelaten.' Die zinnen spuwde mijn vader ons dagelijks in ons gezicht en daarmee ontnam hij ons onze waardigheid. Toen we net in Nederland waren, gaf hij zijn vriendin de opdracht om ons te ontluizen.

'Kleed je uit,' beval ze ons met een vies gezicht en ze wees op onze kleren. Naakt stonden we naast elkaar in de badkamer te bibberen, bang voor wat ons te wachten stond. Ze verscheen in de deuropening met een enorme schaar. Ik was doodsbenuwd en wilde vluchten, maar ik kon geen kant op.

Een voor een nam ze ons onderhanden. Ze ging grof te werk, knipte hele happen uit ons haar. De vloer van de bad-

kamer was bedekt met plukken dik donker haar. We zagen er niet uit met onze liefdeloos gekortwiekte kopjes en konden niet meer stoppen met huilen. Toen we gemillimeterd thuiskwamen, schrok mijn moeder erg. 'Afgelopen! Jij krijgt de meisjes niet meer mee. In het vervolg blijven ze gewoon hier.' En huilend streek ze over onze hoofden. Ze trok ons tegen zich aan en ik voelde me veilig. Als ik maar bij amma mocht zijn, dan viel het best mee in dit vreemde land. Uiteraard leidde mijn moeders uitspraak tot ruzie, en mijn vader sloeg erop los. Mijn zussen en ik stonden in de hoek van de kamer.

Stap voor stap ontnam mijn vader mij al mijn zekerheden. Ik was mijn taal kwijt, mijn kleren, mijn lange haren. Ik mocht niet praten of spelen met mijn zussen, woonde in het weekend in het huis van een vreemde vrouw. Ik had alleen mijn moeder nog, doordeweeks. Maar toen we een paar maanden in Nederland waren, raakte ik ook haar kwijt. Mijn vader ontvoerde mijn moeder. Hij bracht haar met een smoes terug naar Pakistan. 'We gaan je moeder halen zodat je hulp hebt hier in Nederland. Alleen red je het niet in dit vreemde land.' Hij beloofde haar dat ze haar kinderen in de weekenden thuis mocht houden als oma er ook was. Mijn moeder geloofde hem, maar in werkelijkheid bleek het een manier om haar in Pakistan te dumpen. Ze nam Yasmin, die toen nog een baby was, mee op reis. 'Papa en ik gaan oma halen. Wees lief. Ik kom snel terug en dan wordt alles beter.' Mijn moeder dacht dat mijn vader onderdak had geregeld bij een Pakistaanse familie, maar zodra mijn moeder weg was, haalde die vriendin van mijn vader ons op. Alles bleek doorgestoken kaart.

Van het ene op het andere moment waren mijn moeder en mijn zusje verdwenen. Wij logeerden vanaf dat moment

in Scheveningen. Ik miste mijn moeder vreselijk, en ik keek reikhalzend uit naar haar thuiskomst, samen met oma. Maar ze kwamen nooit. Mijn vader keerde alleen terug uit Pakistan. Hij riep ons bij zich. 'Ik moet jullie iets vreselijks vertellen. Amma en Yasmin zijn dood. Ze zijn verongelukt.' Het is de enige keer dat ik Zahida openlijk kwaad heb gezien. Ze schreeuwde dat hij loog, maar mijn vader strafte haar meteen af. Hij wees naar zijn vriendin: 'Vanaf nu moeten jullie haar mama noemen.' Zij keek vanaf een afstandje glimlachend toe.

Mijn zussen en ik konden niet meer stoppen met huilen. Onze moeder was dood, ze zou nooit meer terugkomen. Ik was vier jaar en heb haar mijn hele jeugd niet meer gezien. Pas veel later kwam ik erachter dat mijn vader had gelogen, dat mijn moeder en mijn zusje nog leefden – dat er bovendien nog een broertje was geboren.

Toen mijn vader terug was, trokken we met hem en zijn vriendin in het huis in Rijswijk. Mijn moeder had bijna niets meegenomen, al haar spullen waren er nog: haar pantoffels stonden in de gang, haar haarolie en borstel lagen op de toilettafel, de kast in de slaapkamer hing vol met haar kleren. Het was net alsof ze elk moment kon binnenkomen. Mijn stiefmoeder, want dat was ze vanaf toen, hield meteen een grote schoonmaak, alsof het huis ontsmet moest worden. Ze propte de spullen van mijn moeder in vuilniszakken en zette ze aan de straat. Vanaf die dag stond háár tandenborstel in de badkamer, hing háár jas aan de kapstok.

Ik was vier jaar en zat in een vreemd land zonder mijn moeder. Ik sprak de taal niet, er was niemand om me te beschermen: ik was in één keer alles kwijt. Mijn zussen en ik

waren nu volledig aan mijn vader en stiefmoeder overgeleverd. Ik kwam in Nederland aan als een blij kind met praatjes, maar ik veranderde binnen de kortste keren in een bang, stil meisje. Met Zahida en Ayesha praatte ik soms nog stiekem Pakistaans, maar dat durfden we alleen als mijn stiefmoeder uit de buurt was. Zij vierde haar jaloezie en agressie bot op ons. En ze had de vrije hand, er was niemand die het voor ons opnam. In een tijdsbestek van drie maanden was mijn leven veranderd in een hel.

Ooit woonde ik op een erf in Pakistan, een verleden dat nu oneindig ver weg leek. Het meisje dat ik toen was gedroeg zich vrij, sprak Pakistaans, droeg wijde kleren. Nu woonde ik in Nederland, zonder oma, zonder moeder. Ik leerde een vreemde taal, droeg vreemde kleren, moest mama zeggen tegen een vreemde vrouw. Zelfs mijn achternaam mocht ik niet meer dragen. Hoewel Lakho mijn familienaam is, moest ik mij van mijn vader ineens Hussain noemen. 'Hoe heet je?' En keer op keer moest ik mijn nieuwe naam noemen: 'Ik heet Hameeda Hussain.'

Ik begreep het niet, mijn hoofd zat vol vragen, maar ik durfde dat niet te laten merken, want vragen stellen was verboden. Alles wat hij me opdroeg, had ik domweg te accepteren. Ik had alleen mijn zussen om mee te praten als we een moment alleen waren, maar zij begrepen ook niet wat ons overkwam en konden mijn vragen niet beantwoorden.

Mijn vader ontwikkelde een slim systeem om mij klein te krijgen: stukje bij beetje ontnam hij me mijn identiteit. Hij brak me helemaal af, maakte me leeg vanbinnen, zodat hij met me kon doen wat hij wilde. Op den duur was ik alleen nog maar bezig met overleven. Deed ik iets verkeerd? Wat wilde hij van me? Uit welke hoek zou het gevaar deze keer

komen? Hij begon om niets te schreeuwen en te slaan, vond altijd wel een reden om me te straffen.

Mijn zussen en ik konden elkaar niet helpen, daar zorgden mijn vader en stiefmoeder wel voor. Nog steeds werden we in aparte kamers opgesloten. 'Het is voor jullie eigen bestwil,' bromde mijn vader, 'jullie moeten het Pakistaans zo snel mogelijk vergeten.' Als we samen waren, mochten we niet met elkaar praten.

Na een paar maanden ging ik naar school. Ik vond het eng omdat ik de taal niet kende die de kinderen en de jufvrouw spraken, maar ook spannend. Ik had afleiding op school, was tenminste even weg van huis. Thuis was ik stil, maar op school kletste ik al snel honderduit. Ik leerde in rap tempo Nederlands en vergat de Pakistaanse taal binnen de kortste keren.

De eerste jaren van mijn leven in Nederland bracht ik voornamelijk met mijn stiefmoeder door. Zij had toen nog geen baan, en als ik terugkwam van school was zij er bijna altijd. Zij gedroeg zich onvoorspelbaar. Ze kon me om niets uitfoeteren, me keihard slaan, maar soms deed ze lief tegen me. Er waren dagen dat ze niets tegen me zei zonder dat ik wist waarom. Dat stilzwijgen vond ik misschien wel het ergste.

Ik weet nog goed dat ik een keer moest huilen omdat er iets naars was gebeurd op school. Mijn stiefmoeder gebaarde dat ik naar haar toe mocht komen en ik rende op haar af in de veronderstelling dat ze me wilde troosten. Ze tilde me op en hield me vast. Toen liet ze me los, totaal onverwacht. Ik verloor mijn evenwicht en viel achterover, plat op mijn rug. Verdwaasd van de pijn bleef ik liggen.

Ergens wist ik dat wat zij me gaf geen liefde was, maar die

waarheid kon ik niet onder ogen zien. Het was een dubbel gevoel. Ik had een moeder nodig, zocht bescherming en tegelijkertijd durfde ik haar niet te vertrouwen.

Soms kwam de vrolijkheid van vroeger in me naar boven. Zo zat ik een keer met mijn zussen te giechelen om niets. Mijn stiefmoeder werd woedend. 'Die lach ram ik van je gezicht,' zei ze. Toen wist ik dat ook vrolijk zijn verboden was. Er waren almaar nieuwe dingen die niet mochten, almaar nieuwe redenen om gestraft te worden. Ik ging me steeds geforceerder gedragen, wist mezelf geen houding te geven – en dat maakte haar weer woedend.

Mijn stiefmoeder begon ons te slaan met een stok. Soms was ik bont en blauw en mocht ik niet naar school. In de zomer moest ik lange mouwen dragen om mijn verwondingen te verbergen. Alleen mijn gezicht viel niet te bedekken.

Ik had een lieve juffrouw bij wie ik weleens op schoot mocht zitten, dat vond ik fijn. Toen ik verdrietig was omdat Zahida in elkaar was geslagen, troostte ze me. Ik vertrouwde haar, voelde me veilig bij haar. De juffrouw begon vragen te stellen; ik denk dat ze een vermoeden had van wat er thuis gebeurde. Ze vroeg aan me waarom ik een week niet in de klas was verschenen. Ik was nog steeds zo naïef dat ik er van alles uitflapte. 'Ik werd geslagen met een stok en het deed zo'n pijn,' zei ik. 'Daarom mocht ik niet naar buiten.'

Daarna kregen mijn vader en stiefmoeder het verzoek om op school te komen praten. Toen ze thuiskwamen van dat bezoek waren ze zó boos. Mijn vader viel tegen me uit: 'Hoe durf je dingen over je familie te vertellen. Wat er in dit huis gebeurt blijft hierbinnen! Je haalt de familienaam door het slijk!'

Ik moest zelf een voorwerp zoeken waarmee hij me kon slaan. Hevig trillend en met knikkende knieën liep ik naar de keuken. Snel pakte ik een kleine pollepel uit een la. Omdat ik bang was dat die niet goed zou zijn, pakte ik toch maar de grote pollepel. Ik rende terug naar mijn vader. Hij gooide het ding op de grond en beval me een ketting, een stok of een kleeërhangertje te halen. 'Je weet donders goed wat ik nodig heb! Als het maar stevig is!' schreeuwde hij.

Ik treuzelde. Ik was doodsbang voor wat er zou komen. In de kast liet ik mijn handen langs de kleeërhangertjes en kettingen gaan die er hingen. Uiteindelijk bracht ik hem een stok. Ik verstopte mijn trillende handen achter mijn rug. 'Leg je handen plat op tafel,' beval hij.

Ik gehoorzaamde, er was geen ontkomen aan. Toen sloeg hij me op mijn vingers, de tranen sprongen in mijn ogen van de pijn. In een reflex trok ik mijn handen weg. Daar werd hij zo kwaad van dat hij in het wilde weg met de stok begon te slaan. Hij raakte me ook in mijn gezicht, ik had kloppende pijn aan mijn jukbeen. Ik móest mijn handen op tafel houden, schreeuwde hij. Hij sloeg op de bovenkant – dat was nog pijnlijker dan op de palm van mijn hand – en ging net zo lang door tot mijn handen begonnen te bloeden.

'Je hebt de naam van de familie door het slijk gehaald!' riep hij. 'Je hebt mij te schande gemaakt. Je hebt de eer van de familie aangetast.' Hij zei dat ik een slecht kind was, dat het schandelijk was wat ik had gedaan en dat ik het niet verdiende om naar school te gaan. 'Hoer!' schreeuwde hij. Ik wist niet wat dat betekende, maar begreep dat het iets heel slechts moest zijn. Sindsdien sprak hij me niet meer met mijn voornaam aan, maar noemde hij me Murree. Ik verstond Marie, begreep niet waarom hij mij een andere naam

gaf. Pas later heb ik ontdekt dat Murree in het Pakistaans 'dood' betekent.

Volgens hem wilden de leerkrachten mij niet meer zien en mocht ik van hen niet terug naar school. Een paar dagen daarna deelde hij mee dat hij een andere school voor me zou zoeken. Hij zei: 'Je moet me dankbaar zijn, want het zal heel moeilijk worden om een school te vinden waar ze jou willen hebben. Wat zeggen we dan?'

'Dank u wel, papa,' antwoordde ik.

Ik meende het ook nog. Ik kon niet anders denken, ik moest wel om te overleven. Het was een vorm van hersenspoeling. En dus was ik mijn vader dankbaar omdat hij – ondanks dat ik een door en door slecht kind was – toch een school voor mij wilde zoeken.

Toen ik naar een nieuwe school ging, in Scheveningen, moest ik mijzelf ineens Hameeda Khan noemen. 'Je bent niets waard,' zei mijn vader. 'Je verdient het niet om te leven, om iemand te zijn.' Hij beweerde dat geen enkele leraar Hameeda Hussein meer op zijn school wilde hebben en dat mijn achternaam daarom wel veranderd moest worden. Pas later begreep ik dat dat zijn manier was om van school te wisselen zonder lastige vragen te krijgen.

Zo isoleerde hij mij steeds meer. Met mijn zussen had ik nauwelijks contact, ik had verder geen familie in Nederland om op terug te vallen, en de juffen die lief voor me waren, werden van me weggerukt. Ik dacht dat het aan mij lag, dat ik straf verdiende. Ik was niets, ik was niemand.

Toen ik zeven jaar was, sloeg mijn gevoel voor mijn stiefmoeder definitief om. Ik zal dat moment nooit meer vergeten. In de klas had een jarige leerling getrakteerd en ik had

een zuurtje bewaard. Op het schoolplein kwam Ayesha naar me toe; toen ze zag dat ik een snoepje in mijn hand had, vroeg ze of ze het mocht hebben. Verderop stond mijn stiefmoeder te praten – normaal gesproken kwam ze ons nooit halen, maar blijkbaar had ze deze keer wat te bespreken met de juffrouw. Ik was me van geen kwaad bewust en gaf mijn zus het zuurtje; ik bewaarde mijn snoep expres om het weg te geven. Mijn stiefmoeder kwam naar me toe en vroeg bits wat ik aan het doen was. Ik gaf eerlijk antwoord. Ze vroeg aan wie ik het snoepje van tevoren had willen geven en ik antwoordde automatisch: 'Aan mijn broertje.' Hij was ten slotte de kleinste.

Thuis werd mijn stiefmoeder ontzettend boos op Ayesha, omdat zij het snoepje had opgegeten dat voor mijn broertje was bestemd. Ze ging door het lint, sloeg haar compleet in elkaar. Ik stond trillend toe te kijken, wist niet wat ik moest doen. Ze gaf mijn zus zo'n harde klap in het gezicht dat haar neus begon te bloeden.

Op dat moment beseftte ik pas dat ik iets verschrikkelijks had gedaan. Ik had nooit de waarheid mogen vertellen. Ayesha was nadien woedend op mij. Ze riep: 'Waarom moet jij altijd alles verklappen? Jij denkt dat ze lief is, maar dat is ze helemaal niet.'

Ik antwoordde: 'Ze is mijn moeder, ik mag haar toch wel lief vinden als ik dat wil?'

Toen zei Ayesha: 'Zie je dan niet dat het je moeder niet is? Zie je dan niet dat zij wit is, dat wij een andere kleur hebben dan zij? Wij zijn niet de kinderen van deze vrouw. Zij is alleen lief voor je broertje omdat hij haar echte zoon is, voor ons is ze nooit lief geweest. Ben je onze eigen amma nu al vergeten?'

Ik schrok enorm; ik moest mijn stiefmoeder vanaf heel jonge leeftijd mama noemen en geloofde inmiddels dat zij mijn echte moeder was.

Ik vroeg: 'Waar is mama dan, als zij mijn mama niet is?'
'Amma is dood,' zei mijn zus. 'Doe je ogen open.'

Toen ze dat zei, stortte mijn wereld in. Ik moest die dag vreselijk huilen, voelde me alleen op de wereld. Al die tijd had ik tegen beter weten in om de liefde van mijn stiefmoeder gebedeld. Als ik buiten liep, greep ik automatisch haar hand, al wist ik dat diezelfde hand mij sloeg. Maar nu was ik definitief wakker geworden en kon ik niet meer om de waarheid heen. Vanaf dat moment stelde ik me gereserveerd op, net als mijn zussen. Ik hield zoveel mogelijk afstand, raakte mijn stiefmoeder niet meer aan; ik wist dat ik haar nooit zou kunnen vertrouwen.

Na verloop van tijd ging mijn stiefmoeder werken. Mijn vader nam haar controlerende taken over. Elke dag, stipt om tien over drie, schalde de telefoon door de flat. Mijn vader controleerde dan of we meteen uit school naar huis waren gegaan. Ik moest koste wat kost zorgen dat ik op tijd was om de telefoon op te nemen. Om drie uur ging de school uit en als de les een beetje uitliep, zat ik op hete kolen. Zodra de bel ging, rende ik naar huis. Ik had geen fiets, dus ik liep zo hard mogelijk. Mijn vriendinnetjes speelden dan nog op het schoolplein, maar ik kon dat risico niet nemen. Hun moeders stonden hen elke dag op te wachten, voor mij was er nooit iemand.

Het was zeven minuten rennen. Ik had geen horloge, maar ik hield onderweg de klokken die op straat hingen in de gaten. Thuis wachtte ik tot mijn vader belde, ik was altijd

bang dat ik zijn telefoontje misschien al had gemist. Het gesprek was kort: 'Wat heb je gedaan op school? Wat voor huiswerk moet je doen?' Verder vroeg hij nooit wat. Het was een zakelijk, controlerend gesprek.

Mijn zussen en ik praatten wel even, maar we hadden het te druk om te kunnen ontspannen. Het huiswerk moest af zijn voordat we het avondeten gingen klaarmaken. Ik deelde met Ayesha een kamer, we leerden de hele middag braaf, zonder een woord te zeggen. We hadden allebei een bureau. De muren waren kaal, ik keek tegen beige behang aan. Op het bureau van Ayesha stonden twee fotolijstjes met een pasfoto van mijn vader en stiefmoeder. Zelfs als ze niet thuis waren, hielden ze ons nog in de gaten.

Rond kwart voor vijf schilden we de aardappelen, wasten de groente en dekten de tafel. Zahida en Ayesha kookten en ik hielp mee. Als mijn vader en stiefmoeder thuiskwamen, moest het eten op tafel staan. Ik wist dat ze rond half zes zouden komen. Ik was ontzettend gespannen en controleerde steeds weer of we alles goed hadden gedaan en niets hadden vergeten. De tafel was keurig gedekt. Het aanrecht was schoon. Het eten was klaar.

Daarna rende ik naar boven om een laatste keer mijn lessen na te kijken. Ik hield de klok in de gaten, zag de minuten verstrijken. Ik wenste dat ik de tijd kon tegenhouden, dat het nooit half zes zou worden. Met bonkend hart zat ik achter mijn bureau te wachten tot ik de sleutel in het slot hoorde.

Zodra we ze thuis hoorden komen, kwamen mijn zussen en ik naar beneden. We gingen keurig op een rij staan om mijn vader en stiefmoeder gedag te zeggen. Ze reageerden bijna altijd kortaf. Wanneer ze een keer aardig waren, werd

ik daar extra zenuwachtig van: ik wist dat die vriendelijke bui elk moment kon omslaan. Daarom was het vertrouwd als ze zich gedroegen zoals ze zich altijd gedroegen – vals. Vooral mijn stiefmoeder probeerde naar de buitenwereld de schijn op te houden, maar toen ik ouder werd trapte ik daar niet meer in. Omdat ik wist dat ze niet aardig was. Haar glimlach was onoprecht, haar poeslieve, schijnheilige stem als ze met een leerkracht of een moeder sprak, deed mij altijd extra opkijken. Tegen ons sprak ze altijd afkeurend en vol walging.

Zodra mijn ouders zaten, pakten wij hun pantoffels en schoeven die aan hun voeten. We vroegen wat ze wilden drinken en stonden te wachten op de volgende order. Ze zeiden nooit dat we het goed hadden gedaan, dit waren gewoon onze taken.

Verstijfd van angst stond ik te wachten tot we aan tafel gingen. We spraken niet, tenzij ons wat werd gevraagd. ‘Hoe ging je proefwerk? Wat voor cijfers heb je gehaald? Wat heb je geleerd? Hij was alleen geïnteresseerd in onze schoolresultaten. Daarna werd het weer angstig stil. Tijdens het eten werd er ook gezwegen, mijn vader en stiefmoeder zeiden alleen het hoognodige tegen elkaar. Het was een dreigende stilte die onder mijn huid ging zitten.

Mijn stiefmoeder schepte vol genoeg ons bord vol aardappelen en vlees met vetranden. Ik heb de hele lagere-schooltijd moeite gehad met eten, was constant bang dat ik het niet binnen kon houden. Als ik overgaf, was de sfeer definitief verziekt. En wanneer ik niet snel genoeg at ook. Ik werd naar de wc gestuurd, of moest doodstil in de hoek van de kamer gaan staan. Pas als de rest klaar was met eten

mocht ik weer aan tafel komen om mijn bord leeg te maken. Twee uur later zat ik er vaak nog, terwijl ik probeerde om die koude prak naar binnen te werken.

Doordat ik zo weinig at, werd ik steeds magerder. Ik had weinig energie en voelde me slap en ging vaak bijna van mijn stokje. Mijn vader schold me uit voor Biafra-kind – ik wist niet wat dat was, maar wel dat het slecht moest zijn.

Mijn stiefmoeder was creatief in het bedenken van straffen. Toen ik tijdens het avondeten weer eens zat te treuzelen, greep ze me hardhandig bij mijn oor. Ik probeerde me aan de tafelrand vast te grijpen, maar ze was te sterk voor me. Mijn stoel viel achterover op de grond. Ik verloor mijn evenwicht, en aan mijn haren sleurde ze me naar buiten, het balkon op. Ze zette een stoel op de balkontafel en beval me erbovenop te klimmen. Ze keek ijzig toe hoe ik erop klom, ze stond zo dichtbij dat ik haar kon horen ademen. De stoel wankelde gevaarlijk en ik durfde me niet te bewegen. Met grote angstogen keek ik naar beneden, de gapende diepte in. We woonden op driehoog, het balkon keek uit op de achterkant van portiekwoningen en op de binnentuinen.

Daar stond ik in mijn t-shirt. Ik rilde. Het was hartje winter en ijskoud. Ze beval me om mijn handen aan mijn oren te houden. ‘Nu kan iedereen zien dat je door en door slecht bent,’ zei ze. Zo voelde het ook, alsof de hele buurt door de ramen naar me keek en me minachtend uitlachte. Ze liet me alleen, maar ik wist dat ze me vanachter het raam in de gaten hield. Er was niemand om mij te helpen, ik was helemaal alleen. Ik wilde naar binnen, naar de warmte, waar de anderen waren. Ik hilde en hoopte tegen beter weten in dat een van hen me zou komen halen. Ik moest hoognodig

naar de wc en kon het bijna niet meer volhouden om mijn oren vast te houden. Toch durfde ik ze niet los te laten, bang voor wat er dan zou gebeuren.

Eén verkeerde beweging en de stoel begon weer te wiebelen. Ik werd misselijk bij het idee dat ik zou vallen. Elk moment kon mijn stiefmoeder naar buiten stormen om me te slaan. Ik was bang dat ze me van de stoel af zou slaan, dat ik over de rand van het balkon zou vallen en het niet zou overleven. Ze had me al eens met mijn hoofd naar beneden over het balkon gehouden terwijl ze dreigde me los te laten. Ze was tot alles in staat, dat wist ik.

Ik stond doodstil op de stoel en probeerde met alle macht om mijn lamme armen omhoog te houden. Ik mocht mijn oren niet loslaten. Ik klappertandde van de kou, drukte mijn armen tegen mijn lichaam om het rillen te stoppen. Ik voelde iets warmes langs mijn been naar beneden lopen. Toen pas besepte ik dat ik in mijn broek had geplast. Ik keek omhoog, naar de rode lichten van een vliegtuig. Ik stelde me voor dat ik ver weg kon vliegen, naar een plek waar het veilig was. Ik kneep mijn ogen dicht. Niemand zou me missen. Niemand kwam me helpen. Ik wachtte en wachtte. Ik weet niet hoe lang ik zo heb gestaan, het leken wel uren.

Wat mijn vader en stiefmoeder ook probeerden, zij konden niet alle vrolijkheid in mij doden. In mijn jeugd waren ook leuke momenten. Mijn oudste zus had een radio-cassette-recorder. Als we alleen waren en er niemand was om ons te controleren, zaten we gezellig naar muziek te luisteren. We namen leuke liedjes op en speelden ze keer op keer af. Na schooltijd gingen we naar de bibliotheek om studieboeken te halen, maar we namen stiekem ook romannetjes mee.

Zahida smulde ervan en Ayesha en ik lazen enthousiast mee. Boeken van de Bouquet-reeks waren favoriet. Ook las ik graag Billy Bradley-boeken, over een meisje op kostschool.

We verstopten de boeken zorgvuldig. Ik deelde een stapelbed met Ayesha, ik sliep boven en zij beneden. In bed trok ik de dekens over mijn hoofd en las in het geheim met een zaklantaarn. Mijn zus hield er ook van om 's avonds te lezen. Wanneer we een geluidje hoorden op de trap waar schuwden we elkaar.

Als mijn vader en stiefmoeder gingen slapen, wachtten we tot het stil werd. Lagen ze eenmaal in bed, dan deden we voorzichtig onze zaklantaarn weer aan. Boven de deuren van de slaapkamers was een klein ruitje, waardoor licht vanuit de overloop naar binnen scheen. Zo kon natuurlijk ook het licht van onze zaklantaarn naar buiten schijnen. Ik was bang dat we betrappt zouden worden, maar kon niet stoppen met lezen.

In de vakanties kregen we veel huiswerk op van mijn vader. Ik probeerde zo snel te werken dat ik stiekem nog kon lezen. Onder mijn studieboeken verstopte ik mijn Billy Bradley-boek. Terwijl ik deed alsof ik aan het leren was, las ik lekker hoe het verhaal afliep.

In de zomervakantie maakten mijn vader, stiefmoeder en broertje uitstapjes. Mijn zussen en ik moesten thuisblijven om te leren. In de ochtend zat ik aan mijn bureau huiswerk te maken. We hadden onze huishoudelijke taken gedaan en er strekte zich een lange dag voor ons uit. Ook Ayesha zat aan haar bureau te leren. In de kamer naast ons hoorde ik Zahida haar geschiedenisles opdreunen: 'Willem van Oranje

heeft geregeerd tot...' Ze bleef hardop stampen, net zolang tot ze de leerstof uit haar hoofd kende.

Later op de dag werd het stil in huis. We werkten door zonder een woord te zeggen. De geluiden van vrolijke, spelende kinderen drongen van buiten door. Soms stond ik even op om uit het raam te kijken. In gedachten zag ik mezelf naar de kinderen gaan. Ik rende de galerij af, in de richting van het trappenhuis. Ik sloeg treden over en vloog over de trap treden, twee etages naar beneden. Dan was ik buiten en voelde de zon op mijn huid. De kinderen kwamen naar mij toe. Ze gingen in een kring om mij heen staan en vroegen of ik met hen mee wilde spelen.

In mijn dagdromen was ik vrij. Ik zag mezelf rennen over het grasveld. Vriendjes en vriendinnetjes kwamen achter mij aan gerend. We speelden verstoppertje tot we het zat waren en gingen dan touwtjespringen. Ik mocht als eerste springen, terwijl twee andere meisjes het touw ronddraaiden. Ik sprong een hele tijd achter elkaar en maakte geen fouten. De kinderen juichten mij toe. Na afloop sloegen we uitgelaten een arm om elkaar heen en zongen we een liedje. Er werd gegild en ik gilde gewoon mee, zonder om te kijken.

In mijn fantasie vroeg ik alle kinderen op het grasveld om met mij naar huis te gaan. Ik liet ze mijn kamer zien en ze volgden me naar de woonkamer waar Zahida en Ayesha aan tafel zaten te kaarten. Ik groette ze vrolijk en ze lachten naar me. In de keuken gaf ik iedereen wat te drinken. We maakten eerst siroop en pakten ijsjes uit de vriezer om mee naar buiten te nemen. Ik vroeg mijn zussen of ze ook meekwamen. We deden een wedstrijdje wie er het eerste buiten was. Sommige meisjes gingen met de lift, maar ik sjeesde de trappen af met mijn nieuwe, beste vriendinnen achter me aan...

En dan opeens, heel abrupt, drong de werkelijkheid weer tot me door. Ik keek om en zag Ayesha nog altijd aan haar bureau zitten. Ik werd zenuwachtig omdat ik tijd had vermorst en mijn huiswerk nu misschien niet af zou krijgen. In mijn hoofd hoorde ik mijn vaders harde, boze stem. Ik dacht aan de stokslagen die onvermijdelijk zouden volgen als hij merkte dat mijn werk niet af was.

Mijn stiefmoeder hoefde nooit woorden te gebruiken. Er ging een waarschuwend flits over haar gezicht en dan wist ik genoeg. Met haar koude blauwe ogen hield ze ons in bedwang, ook als er andere mensen bij waren. Haar ijzige blik vertelde ons: je mag nooit, nooit aan iemand vertellen wat er thuis gebeurt, anders zal je heel zwaar worden gestraft...

Elk moment kon ze een van ons grijpen. Op een avond zat ik rustig op mijn kamer te lezen, ondertussen alert op elk geluid dat van beneden kwam. Ik had niet aan tafel mogen eten en ik was bang dat mijn vader of stiefmoeder naar boven zou komen om mij te straffen. Als er iemand de trap op liep, hield ik van angst mijn adem in.

Toen hoorde ik de schrille stem van mijn stiefmoeder: 'Naar beneden komen, Murree!' Ik bewoog me zo langzaam mogelijk, in de hoop dat ze me vergat, maar ze riep me nogmaals. Onder aan de trap stond ze op me te wachten. Ze zei niets en ik kwam vlug naar beneden. 'Ga afwassen, nu meteen,' snauwde ze.

Schichtig liep ik langs haar om in de keuken de borden, het bestek en de glazen te rangschikken. De gootsteen was al gevuld met sop. Mijn stiefmoeder ging schuin achter mij zitten, aan de keukentafel. Het zweet brak me uit, ik kon niet aan haar aandacht ontsnappen.

Ik pakte een bord en dompelde het in het water. Het water bleek gloeiend heet, maar ik durfde mijn handen niet terug te trekken. Mijn vingers begonnen te tintelen. Met een spons waste ik de etensresten van de borden. Mijn handen werden steeds roder en voelden als verdoofd. Ik durfde niet te stoppen met afwassen. Na verloop van tijd begonnen mijn handen te branden, zo erg dat ik het niet meer volhield. Ik trok ze uit het water en probeerde tijd te rekken. Ik treuzelde en wachtte.

Mijn stiefmoeder kwam achter me staan. Mijn hart klopte in mijn keel, maar ik durfde me niet om te draaien. Ze trok me aan mijn haren naar achteren en gaf me een harde klap. Ik liet mijn armen langs mijn zij hangen en voelde nog de stekende pijn in mijn handen.

Ze schreeuwde dat ik een hanger moest halen. In paniek rende ik naar mijn vaders kledingkast en pakte de dikste klerhanger. Ze gebod me om mijn armen voor mij uit te steken en sloeg als een razende op de bovenkant van mijn vuurrode handen.

‘Ik zal je laten zien waar deze klauwen voor dienen, smerig schepsel!’ schreeuwde mijn stiefmoeder. ‘Zeg dat je beter zult afwassen en dat je nooit meer zal rusten terwijl je moet werken.’ Stampvoetend om de woorden normaal uit te kunnen spreken, stotterde ik: ‘Iik zzzzal het nooit meer dddd-doen, mammie. Ik zal sneller werken.’

Mijn stiefmoeder leek onverzadigbaar. Ze kon er geen genoeg van krijgen om Zahida, Ayesha en mij te zien lijden. Ze sloot me op in mijn kamer, liet me schriften volschrijven met zinnen: ‘Ik moet me goed gedragen, ik mag niet jokken, ik moet eerlijk zijn.’ Maar ook met: ‘Ik ben slecht, ik ben

vies.’ Ik vroeg me allang niet meer af waarom ze zo deed en onderging het gelaten, in de hoop dat de tijd snel voorbij zou gaan.

De kleinste dingen gaven aanleiding tot straf. Ik had een rood met wit hoekbureau voor mijn verjaardag gekregen, dat ik heel mooi vond, en Ayesha had haar eigen bureau dat in onze kamer stond. Per ongeluk ging een van de deurtjes van Ayesha’s bureau kapot toen ik iets uit haar bureau moest pakken. Eigenlijk was er niets aan de hand: er zat een scharnier los, waardoor een deur scheef kwam te hangen. Ik probeerde het terug te duwen, was in paniek omdat ik iets verkeerd had gedaan. Ik durfde niet te zeggen dat ik het stuk had gemaakt en beweerde, toen mijn stiefmoeder ernaar vroeg, dat ik van niets wist.

Ze schreeuwde dat ze hoe dan ook te weten zou komen wie het had gedaan. Eerst kreeg Ayesha een gigantisch pak slaag, daarna was ik aan de beurt. Uiteindelijk heb ik opgebiecht dat ik de dader was. Voor straf moest ik met Ayesha ruilen en zo raakte ik meteen mijn geliefde hoekbureau kwijt.

Toen mijn broertje ouder werd, mocht hij buiten spelen. Ik moest op hem passen, wat mij meer vrijheid gaf. Ik verzon spannende spelletjes. We klommen bijvoorbeeld op het dak van de school, vlak bij ons huis. Het dak had glazen koepels waardoor je naar binnen kon kijken. Vanaf het dak kon ik ons balkon zien. Soms zag ik mijn vader staan en verschool ik me snel achter een koepel. Als ik dacht dat de kust veilig was, maakte ik dat ik naar beneden kwam. Knikkeren met buurtkinderen vonden we ook leuk. We hadden een verzameling knarren, tientjes en bonken in de mooiste kleuren, die we bewaarden in een emmertje.

Als ik weer eens achter mijn bureau zat, zocht ik manieren om mezelf af te leiden. Het eeuwige huiswerk legde ik even opzij, en ik speelde met de zon. Met mijn horloge ving ik het licht van buiten op en liet het door de kamer flitsen. Het verwonderde me dat ik de zon kon vangen en alle kanten op kon sturen. De zon maakte mijn kamer mooi oranje, waardoor hij er niet meer zo kaal uitzag.

Als ik alleen was, luisterde ik stiekem naar de radio. Ik kon me laten meeslepen door de muziek. Het programma *Arbeidsvitaminen* begon om tien uur 's ochtends, en als het me lukte, luisterde ik daarnaar. Ik kende de songteksten uit mijn hoofd en neuriede zacht mee. Als ik bang was dat mijn stiefmoeder me hoorde, playbackte ik de woorden. Maar tijdens het wandelen met onze hond Kaatje zong ik heel hard, dan kon ik me laten gaan.

Mijn vader werd steeds gewelddadiger, hij vond altijd wel een reden om ons te slaan. Hij raakte geregeld de controle kwijt, ranselde me af. Hij gooide me van de trap, smeed me tegen de muur, trapte op me in als ik allang bewegingloos op de grond lag. Op den duur voelde ik de klappen niet meer, ik leerde om mijzelf daarvoor af te sluiten. Ik trad buiten mezelf, raakte in een soort trance.

Toen ik ouder werd, gunde ik hem het genoeg niet om mij te zien huilen. Ik dacht: je kunt me toch niet kapot krijgen, sla me maar zo hard je wilt, ik laat geen traan. Als hij me op mijn linkerwang sloeg, weigerde ik om hem mijn andere wang toe te keren. Hij raakte me dan expres zo hard dat mijn gezicht automatisch de andere kant op werd geslagen.

Als een lappenpop hield ik me slap en liet me afranselen. Ook als hij mij door de kamer sleurde, bood ik geen verzet.

Ik wist dat het geweld nog erger werd wanneer ik tegenstribbelde. Als ik op de grond lag en hij mij schopte, dook ik in een en probeerde mijn hoofd te beschermen. Mijn gezicht, mijn armen, mijn benen, mijn buik, mijn voeten, mijn handen: geen enkel deel van mijn lichaam was veilig voor hem. Ik vreesde dat ik het niet zou overleven, dat hij op een dag door zou slaan tot ik dood was.

Elke dag kregen we te horen dat we slecht, smerig, achterbaks, dom en stom waren. Mijn stiefmoeder zei graag tegen ons dat ze liever tien adoptiekinderen uit Vietnam had gehad dan ons. Zij nam het ons kwalijk dat ze niet de kans had gekregen een eigen gezin te stichten. Misschien klinkt het vreemd, maar ik vond de lichamelijke mishandeling uiteindelijk niet de zwaarste beproeving. Ik heb zwaar geleden onder het geweld en toch hebben mijn vader en stiefmoeder me met hun klappen niet het hardst geraakt. Nee, ik geloof dat de geestelijke mishandeling het ergste was. Tegen hun woorden had ik geen enkel verweer.

In *Geheim geweld* doorbreekt de Pakistaans-Nederlandse Hameeda Lakho voorgoed het taboe dat op kindermishandeling rust. Ze schrijft open en inlevend over de pijnlijke gevolgen van een gewelddadige, liefdeloze jeugd, de invloed die dat heeft op de rest van je leven. Om te overleven moest zij als kind haar gevoel uitschakelen en onzichtbaar zijn, maar als volwassene moest ze opnieuw leren leven en liefhebben.

Geheim geweld is een ontroerende getuigenis van een sterke vrouw en haar wil om te overleven. Hameeda Lakho wil met dit boek de aandacht vestigen op de wereldwijde slachtoffers van kindermishandeling, zodat hun stem gehoord wordt. Met passie, inzicht en moed beschrijft ze haar zoektocht naar zichzelf en laat ze zien dat er onder alle omstandigheden hoop is. Onlangs richtte zij de Stichting Geheim Geweld op, voor lotgenoten die hier herkenning en steun en vestiging kunnen vinden.

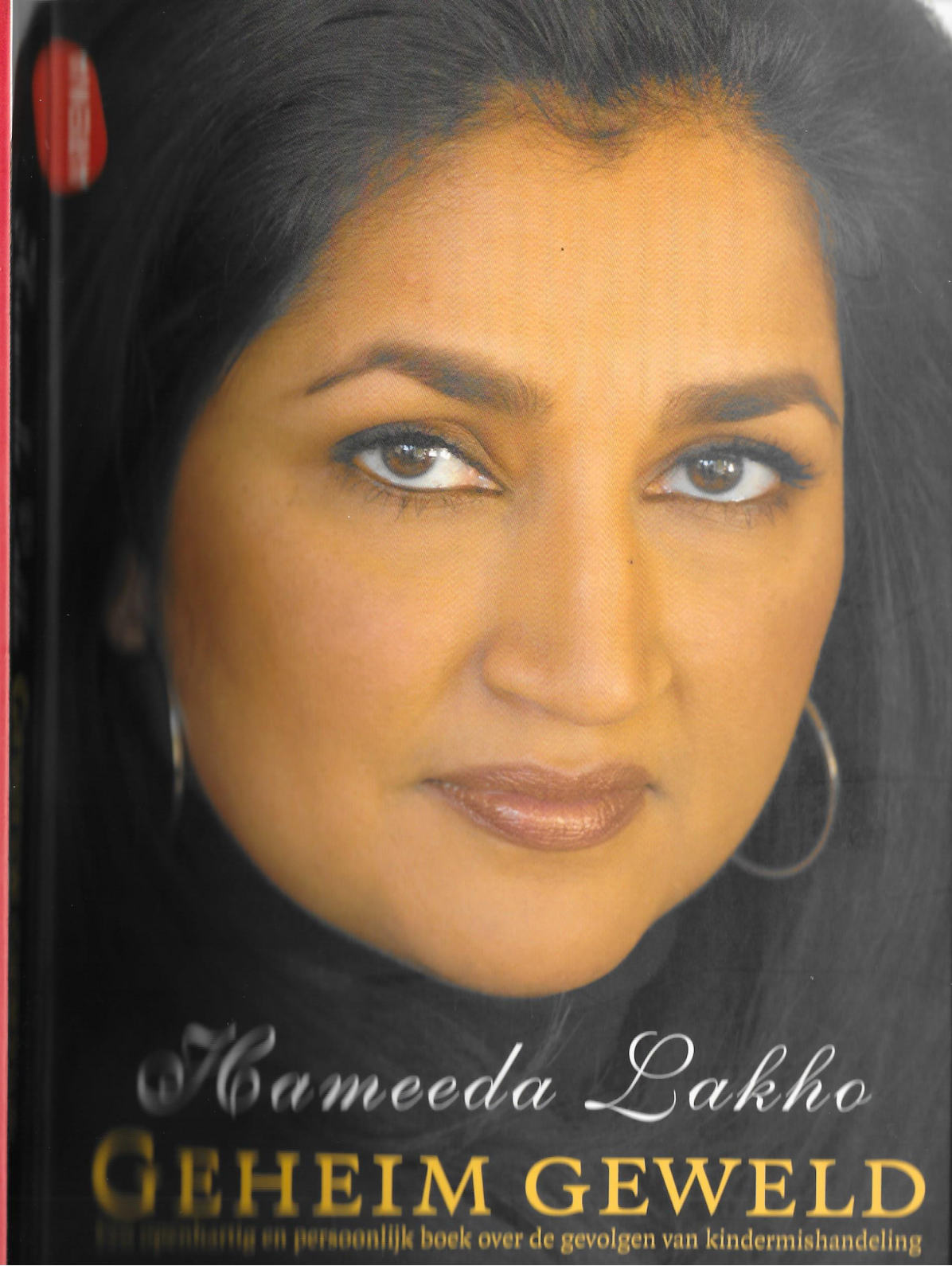
Als kind werd Hameeda Lakho jarenlang stelselmatig geestelijk en lichamelijk mishandeld. Haar vader en stiefmoeder vertelden haar dat haar echte moeder dood was. Over haar schokkende jeugd schreef Hameeda samen met journaliste Magda van der Rijst eerder de boeken *Verborgene tralies* en *Gebroken cirkel*. Met *Geheim geweld* schreef Hameeda wederom een aangrijpend en persoonlijk boek, dat geen lezer onberoerd zal laten.

ISBN 90-6974-712-X

www.hameedalakho.nl

www.boekenopzwaai.nl

Hameeda Lakho
GEHEIM GEWELD

een openhartig en persoonlijk boek over de gevolgen van kindermishandeling